



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Joannis Bonaë, Eminentissimi S. R. E. Titulo S. Bernardi
Ad Thermas Cardinalis Presbyteri Opera Quotquot
hactenùs separatim edita fuerê Omnia**

Bona, Giovanni

Antverpiae, 1677

§. V. De signo Crucis. Horae Canonicae à signo Crucis incipiunt. Signi hujus antiquitas, & virtus ey sanctis Patribus. Qua ratione manu exprimatur. Alia quaedam de Cruce obiter notantur.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10805

5. Cistercienses Monachi, qui Regulam S. Benedicti ad litteram exactissime observant, memoratum versiculum ante Completorium cantare non solent, id enim in Regula non invenitur expressum, cum dicat S. Pater; In primis semper diurnis horis dicatur versus, *Deus in adiutorium meum intende*. Porro hunc versum, *Deus in adiutorium meum intende*, semper in usu fuisse apud antiquos Monachos Cassianus & rei monasticae solertissimus, & primarius auctor exequitur. Hic namque versiculus, ait ille, non immerito de toto scripturarum exceptus est instrumento. Recipit enim omnes affectus quicumque inferri humanae possunt naturae, & ad omnem statum, atque universos incursum propriè satis & competenter aptatur. Habet siquidem adversus universa discrimina invocationem Dei, habet humilitatem piæ confessionis, habet sollicitudinis ac timoris perpetui vigilantiam, habet considerationem fragilitatis suæ, exauditionis fiduciam, confidentiam præsentis, semperque astantis præsidii. Qui enim jugiter suum invocat protectorem, certus est eum esse semper præsentem. Habet amoris, & charitatis ardorem, habet infidiarum contemplationem, inimicorumque formidinem, quibus perspicuus semetipsum diu noctuque vallatum, confitetur se non posse sine sui defensoris auxilio liberari. Hic versiculus omnibus infestatione dæmonum laborantibus inexpugnabilis murus est, & impenetrabilis lorica, ac munitissimus clypeus. Hujus versiculi Oratio in adversis ut eruemur, in prosperis ut servemur ne extollamur, incessabili jugitate fundenda est. Hujus inquam versiculi meditatio in tuo pectore indurupta volvatur. Hunc in opere quolibet, seu ministerio, vel in itinere constitutus decantare non desinas. Hunc & dormiens, & reficiens, & ultimis naturæ necessitatibus meditare. Hæc & alia plura diffusissime Cassian. Tanto autem sollicitius divinum auxilium initio orationis invocandum est, quanto acrius eo tempore invisibiles hostes contra nos certamen instituant. Nam, ut S. Joannes Climacus scribit, Cum insonuit signum spiritualis tubæ ad orationem vocans invisibiliter conveniunt inimici: & alii quidem cum experrecti fuerimus nos ut iterum decumbamus lectulo hortantur. Expecta, inquit, dum compleantur principales hymni, sicque demum in Ecclesiam proficisceris. Alii cum ad orationem assistere cœperimus

t Bened. reg. cap. 18. u Cassian. coll. 10. cap. 10.
x Climac. gr. 18.

nos in somnum præcipitant. Alii suadent ut in vicem in Ecclesia colloquamur. Alii præter consuetudinem ventrem immodicè stimulant. Alii mentem nostram in turpes cogitationes pertrahunt. Alii super parietem reclinare nos ut debiles admonent. Nonnunquam verò oscitare etiam immodicè faciunt. Nonnulli risum nobis movent, ut per hunc ad indignationem contra nos Deus provocetur. Alii per summam desidia festinare nos in versuum pronuntiatione impellunt. Alii contra Psalmidiam protrahere voluptatis causa hortantur. Nonnunquam verò ori etiam insidentes nostro ira illud claudunt, ut vix aperiri posse videatur. An autem vetus Ecclesia ante D. Benedictum horis Canonicis hunc versiculum præmiserit incertum est: nec extat hujusmodi ritus indicium aliquod apud antiquos Scriptores, & quod modò ex Cassiano recitavimus, de privata oratione intelligi debet, ut Joannes Lorinus, vir multæ lectionis observat.

y Lorin. in. ps. 69.

S. V.

De Signo Crucis.

Horæ Canonica à signo Crucis incipiunt. Signi hujus antiquitas, & virtus ex sanctis Patribus. Quâ ratione manu exprimat. Alia quadam de Cruce obiter notantur.

1. **A**saluberrimo signo Crucis omnes horas auspicari solemus. Nam dum Sacerdos sacrarum precum initio divinum postulat adiutorium, eo nos contra diabolicas fraudes armamus, orantes fieri nobiscum signum in bonum, ut videant qui oderunt nos, & confundantur, quoniam Dominus psallentes adjuvat & exsolatur. Hujus tremendi, ac sacratissimi signi quanta sit virtus, quanta antiquitas, quanta potentia, si collectis hinc inde è sanctis Patribus, aliisque Scriptoribus Ecclesiasticis sententiis, & testimoniis accuratè recensere voluero, integrum volumen scribendum erit, adeò multa mihi est in hanc rem parata suppellex. Ex uberrima igitur messe spicilegium faciam. S. Clemens Romanus & signum Crucis appellat infractum signum, quia sicut signum rem custodit,

z Clem. l. 1. const. Ap. c. 16.

cui appositum, & impressum est, ita Crux munitionissima rerum omnium custodia est. Sanctus Ignatius Epistola ad Philippenses; Crux Christi perditio diaboli. Sanctus Martialis Epistola ad Burdigalenses, Crucem Domini, in quem credidistis, semper in mente, in ore, in signo tenete, Crux enim Domini armatura vestra. Dionysius ^a Areopagita docet signum Crucis ad omnia sacramenta adhiberi. Justinus Martyr ^b, five Auctor questionum apud ipsum, à diebus Apostolorum usum ostendit emanasse, quo Christiani dexterâ manu seiplos, & alia signo Crucis obfignant. Tertullianus ^c notissimum illud scripsit. Ad omnem progressum, atque promotum, ad omnem aditum, atque exitum, ad vestitum, ad calcatum, ad mensas, ad lavacra, ad lumina, ad cubilia, ad sedilia, quacunque nos conversatio exercet, frontem Crucis signaculo terimus. Origenes ^d, Quid timent, inquit, demones? quid tremunt? sine dubio Crucem Christi, in qua triumphati sunt, in qua exuti sunt Principatus eorum, & potestates: Timor ergo & tremor cadent super eos, cum signum Crucis in nobis viderint fideliter fixum. Hippolytus Martyr ^e inter alias abominaciones Antichristi hanc enumerat, quod suis cultoribus characterem dabit in dextera, & fronte, ne Crucis signum pingant in frontibus suis. Sanctus Cornelius Papa Epistola ad Fabium Antiochiæ Episcopum Crucem vocat sigillum Domini, quo qui munitus non est, non potest accipere Spiritum sanctum. Cyprianus ^f ad plebem Thibari consistentem: Muniatur frons, ut signum Dei incolume servetur. Et initio libri de lapsis; Frons cum signo Dei pura diaboli coronam ferre non potuit, coronæ se Domini reservavit. Minutius Felix ^g Ethnicos Crucis ofores irridet, illisque opponit quod signa eorum, atque vexilla nihil aliud sint, quàm Cruces inauratæ. Signo Crucis omnia magica compesci asserit Athanasius ^h. Cyrillus Hierosolymitanus ⁱ: Fac signum Crucis & manducans, & bibens, & sedens, & cubans, & stans, & loquens, & ambulans, & in summa in omni tuo negotio. Basilii ^k differens de dogmatibus, quæ ex Apostolorum traditione sine scriptis recepimus, primo loco commemorat, id quod primum & vulgarissi-

imum testatur, ut signo Crucis signentur qui spem in Christo collocarunt. Lucianus in Philopseudo scribit Eucratem annulo quodam ex Cruce facto adversus demones redditum esse securum. Julianum desertorem etsi Cruci pertinaciter infensum nihilominus adversus terrores, & spectra Cruce se signasse post Gregorium Nazianzenum ^l narrat Freculphus Luxoviensis ^m. Etiam Cosrhoen Regem Persarum, tametsi infidelis esset, virtutem sanctæ Crucis agnovisse testatur jucundâ narratione Evagrius ⁿ. Hieronymus ^o Epistolâ ad Eustochium; Ad omnem actum, ad omnem incessum manus pingat Crucem; Et alibi refert eandem Eustochium Paulæ matris ægrotæ os, & stomachum signasse, ut Crucis impressione dolorem leniret.

2. Docet Chrysofomus ^p Cruce signandum esse pectus ad turbatos animi motus cohibendos. Augustinus occurrendum diabolo ait cum Crucis vexillo, ut talibus armis indutus facilè vincat Christianus. Scribit Arnobius ^q junior docuisse Dominum digitos nostros ad bellum, quia adversus visibiles, & invisibiles hostes docuit armare frontem triumpho Crucis. Justinus Imperator verba facturus ad populum se signo Crucis muniebat, teste Corippo ^r Poëta Africano, qui, dum ejus laudes prosequitur, sic canit:

*Ipsè coronatus solium conscendit aratum,
Atque Crucis faciens signum venerabile sedit,
Erethaque manu cuncto præsentè senatu
Ore pio hæc orans ait:*

Ludolphus Saxo Carthusianus ^s libro de vita Christi B. Virginem primam fuisse scribit, quæ Crucem adoravit. Joannes Damascenus ^t; Crux inquit, signum nobis data est super frontem, ut Israël circumcisio: per ipsam discernimur ab infidelibus. Ipsa signaculum est, ut non tangat nos exterminator. Sophronius ^u Patriarcha Hierosolymitanus: Crux tutelarîs est, & fidesissima Christianorum custodia, & universorum ex adverso occurrentium insultuum profligatrix. Andreas Cretensis ^x: Crux scala in cœlum deducens, via ad virtutem adducens, vitæ con-

^l Greg. Naz. or. 1. in Jul. ^m Freculph. l. 4. Histor. c. 9. ⁿ Evagr. l. 9. c. 18. ^o Hier. ep. 2. c. 27. ^p Chryf. hom. 83. in Matth. ^q Arnob. in Ps. 143. ^r Corrip. lib. de laud. Justini Imp. ^s Ludolph. par. 2. cap. 66. ^t Damasc. de fide Orithod. l. 4. c. 12. ^u Sophron. homil. de Cruce. ^x Andr. Cret. or. 1. de exalt. Crucis.

^a Dionys. in Eccl. Hierarch. ^b Just. q. 118. ^c Tertull. de cor. milit. c. 3. ^d Orig. Hom. 6. in Exod. ^e Hippol. or. de consum. secul. ^f Cypr. l. 4. Ep. 6. ^g Minut. in Octav. ^h Athan. or. de incarn. Verbi. ⁱ Cyrill. car. 4. ^k Basilii de Spiritu sancto. c. 27.

conciatrix, mortis solutio, corruptionis abalienatio, ignis extinctio, in Deum fiducia, clavis regni caelorum: Crux civitates custodit, domos tuetur, amicitias conglutinat, ab inimicorum injuria vindicat, hostibus resistit, gentes persequitur, barbarorum stimulus, pacis arbitra est. S. Orientius: y

*Accipe tela quibus cordis pia moenia serves,
Cruce tibi sit clypeus, Cruce tibi sit gladius.*

Julianus z in prognostico. Crux ante Christum in die judicii ab Angelis portabitur. Signo Crucis nihil efficacius ad turpes effugandas tentationes afferit ex divina revelatione S. Elizabeth de Schonaua a libro viarum Domini. Severianus Gabalorum Episcopus apud Damascenum b: Percussit Moyses silicem semel, & bis, non eodem modo, sed ita ut Crucis formam describeret, ut natura etiam inanimata Crucis notam verneretur. Theodosius, & Valentinianus Augusti gravissimam poenam c eos mulctari debere statuerunt, qui signum Crucis humi pingere, sive insculpere praesumerent. Anselmus d, sive quisquis est auctor Commentariorum in Epistolam ad Romanos sub ejus nomine: Non sine causa signum suum Christus in fronte nobis figi voluit tanquam in sede pudoris, ne Christi opprobria Christianus erubescat. Audoenus e in vita S. Eligii: Profecto magna res est signum Christi, Crux Christi, sed illis solis prodest, qui faciunt mandata Christi. Thomas à Kempis f in tribus locis praecipue statue signum Crucis; super cor, super os, & super brachium. De eodem signo sic canit Prudentius g Christianorum Poetarum ocellus.

*Fac cum vocante somno
Castum petis cubile,
Frontem, locumque cordis
Cruce figura signet.
Cruce pellit omne crimen,
Fugiant Crucem tenebrae,
Tali dicata signo
Mens fluctuare nescit.
Procul, o procul vagantium
Portenta somniorum,
Procul esto pervicaci
Praestigiator astu.*

y Orient. in Commentario. z Julian. l. 3. c. 5. a Elizabeth. c. 21. b Damasc. or. 3. de Imag. c. L. unic. Nemi licere. d Anselm. ad cap. 10. Rom. c. Audoen. lib. 2. c. 16. f Thom. Kemp. Hospital. pauper. c. 16. g Prudentius Hym. 6.

*O tortuose serpens,
Qui mille per meandros,
Fraudesque flexuosas
Agitas quiesca corda;
Discede, Christus hic est,
Hic Christus est, liquece.
Signum, quod ipse nosti,
Damnat tuam catervam.*

Sibilla quoque de Cruce sic cecinit in fine libri sexti oraculorum Sibyllinorum.

*O lignum felix, in quo Deus ipse pependit,
Non te terra capit, sed caeli lecta videbit,
Cum renovata Dei facies ignita micabit.*

Tityrus Christianus apud Severum Rhetorem h signo Crucis à pestilentia servatas pecudes astruit his versibus:

*Hoc signum medis frontibus additum
Cunctarum pecudum certa salus fuit.*

3. Non desunt alii testes, & exempla multorum mirabilium, quae Deo dilecti viri per signum sanctae Crucis sunt operati. Nam quis liber, aut quae pagina Ecclesiasticae historiae, aut quae vita sanctorum hominum legi potest, in quibus non statim invenias saluifero Crucis signaculo expulsos demones, profligatos exercitus, sedatas tempestates, fugatam pestilentiam, soluta maleficia, evacuatam virus; incendia extincta, interfectos dracones, erectos claudos, caecos illuminatos, curatas infirmitates, mortuos ad vitam revocatos? Hoc signum, inquit Chrysostomus i, & praeis & nostris temporibus clausas januas referavit, hoc venenorum vires extinxit, hoc cicutae vim dissolvit, hoc feroces bestias repressit, hoc lethales serpentum morsus curavit. Etenim si portas inferni perfregit, si caelorum ostia reclusit, si paradisi renovavit ingressum, si diaboli nervos recidit, quid mirum est, si pestifera venena, atroces bestias, aliaque hujusmodi superavit? Sed his praetermissis illud magis quaerendum videtur, quae ratione ipsum Crucis signum exprimi debeat, & manu formari. Sunt qui illud tribus digitis dexteræ manus effingunt, sub sanctissimae Trinitatis invocatione: sunt qui duobus ad duas Christi naturas contra Monothelitas indicandas. Sunt qui signantes se à superiori in inferius descendunt, & à dextera transeunt ad sinistram, quia Christus de caelo descendit in terram, & à Judæis transiit ad

h Severus in Bucolicis. i Chryl. hom. 55. in Matth.

ad Gentes. Usus tamen communis Occidentalis Ecclesiæ est, ut dexterâ manu Crucis expressio à fronte ad ventrem, & à sinistra ad dexteram producat. Dicimus autem; In nomine ad significandum trium personarum indistinctam Divinitatem. Pater in fronte collocatur tanquam principium sine principio, prima persona Deitatis. Filii nomen pronunciat, cum uterum tangimus, quia ex utero ante Luciferum genitus, & in plenitudine temporis in utero Virginis incarnatus salutem operatus est in medio terræ. Spiritum sanctum exprimimus, cum manum à sinistra parte ad dexteram protendimus, quia videlicet à Patre & Filio utriusque nexus, & amor procedit: & sicut Christus de morte transivit ad vitam, ita nos de miseria transire speramus ad gloriam secundum spem vitæ æternæ. De Crucis signo diffusissime scribunt Jonas Episcopus Aurelianensis, & Dungalus adversus Claudium Iconoclastam Episcopum Taurinensem, itaque Chrysostomus Homilia quinquagesima quinta in Matthæum. Extant quoque de Cruce doctissimæ lucubrationes Julii Lipsii, & Jacobi Gretseri. De ejusdem veneratione antiquos canones refert Antonius Augustinus *k*, de qua re plura etiam habent Baronius *l* in Annalibus, & Jacobus Bosius in Cruce triumphante. Arnoldus Abbas Bonævallensis in hoc apposito signo muniri ait & quod patet, & quod latet, ut habeat caro, & spiritus secura præsidia. Etiam in nummis Crux imprimi solet in testimonium, & jusjurandum bonitatis monetæ in pondere, & materia, ut Nicolaus Oresmius Episcopus Lexoviensis *n* testatur: vel in testimonium Christianæ Religionis, ut scribit Anastasius Abbas initio libri contra Judæos. Quod autem in præliis Crux adversus Crucem congregiatur, portentum est, quod primò apparuit in expeditione Constantii adversus Maxentium *o*: nec enim aliis auspiciis tantum nefas debuit inchoare, quam cum hæreticus Imperator adversus Tyrannum decertaret. Nicolaus Primus *p* in responsione ad consulta Bulgarorum, eos hortatur exemplo Constantini, cui dictum est *in hoc signo vinces*, ut Crucem ferant in signo militari, eam prius caudam equi portarent. Finio, si Crucem prius humiliter salutaverit. Salve bona Crux, splendidior stellis, Lunâ micantior, rutilantior Sole, quæ tanquam vernantibus gem-

mis membris ornata Salvatoris, & pretioso Dei sanguine purpurata super astra cœli felices ramos expandis. Salve lignum electum germinans vitam, fructificans jucunditatem, oleum stillans lætitiæ, balsamum sudans spiritualium deliciarum. Tu salus mundi perditæ, tu portus periclitantium, tu justitiæ norma, tu morum disciplina, tu pugnantium virtus, tu vincientium gloria, tu præmium, & corona. O Crux amabilis, & dilecta salva nos omnes tremendo tuo signaculo munitos, ut qui te fieri voluit nostræ redemptionis primarium instrumentum, per te quoque sanctificatos ad suæ gloriæ consortium nos transferat: quatenus in hac nostra qualicumque poenitentia Cruce feliciter consummati per ignominiam passionis ejus ad resurrectionis gloriam perducamur.

S. VI.

De Gloria Patri.

Varii errores recensentur, & confutantur de hujus Hymni origine, & institutione. Quid sit Deum glorificare. Vera gloria quæ sit. Inanis gloria sugillatur, laudatur humilitas.

I. Magnus Basilius incomparabilis Ecclesiæ Doctor, qui sub Valente Imperatore floruit *q*, libro de Spiritu sancto, quem in sui defensionem ad Amphilochem Iconii Episcopum scripsit, hujus versiculi: *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui sancto*, quem Patres antiqui hymnum glorificationis vocabant, duobus locis mentionem facit. Primò, capite septimo his verbis; Proinde quod à majoribus nostris dictum est, & nos dicimus, gloriam esse communem Patri cum Filio, quapropter & glorificationis Hymnos Patri simul cum Filio offerimus. Clarius deinde, & fusius capite vigesimo septimo, professionem fidei velut initium quoddam glorificationis fecimus. Sed quid faciendum est? Nunc enim doceant nos, ne baptizemus quemadmodum accepimus, aut ne glorificemus quemadmodum credimus; & paucis interjectis. Dictum est igitur nihil referre ad sensum, sive dicas; *Gloria Patri, & Filio, cum Spiritu sancto*: sive dicas, *Gloria Patri, & Filio, & Spiritui*
M m m m m
san-

k Ant. Aug. l. 16, juris Pontif. tit. 14. *l* Baron. an. 60. *m* Arnol. de verb. Dom. c. ult. *n* Nic. Ores. de mut. monet. cap. 13. *o* Baron. an. 353. *p* Nicol. l. 1. c. 33.

q Baron. an. 371. n. 71. & seqq.